

Філософія

УДК 17.022

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18758021>

Суспільні цінності як предмет філософського осмислення

Гоян Ігор Миколайович,

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціальної психології

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2548-0488>

Петранюк Андрій Ігорович,

аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5009-4795>

Прийнято: 10.02.2026 | Опубліковано: 24.02.2026

***Анотація.** У сучасному світі соціальні цінності набувають особливої важливості, оскільки глобалізація, цифровізація та соціально-політичні кризи змінюють їхню ієрархію та механізми легітимації. Переоцінка традиційних орієнтирів вимагає комплексного філософського осмислення цього феномена.*

Метою статті** є теоретико-філософська реконструкція провідних підходів до осмислення соціальних цінностей та обґрунтування інтегративної аналітичної моделі їх дослідження, що враховує сучасні соціокультурні та політичні трансформації, глобалізацію, цифровізацію та зміни аксіонормативних параметрів суспільної реальності. **Методи дослідження.

Дослідження здійснено з використанням методів філософського аналізу, порівняльної аксіології, герменевтики, критичного та дискурсивного аналізу. Проведено огляд класичних та сучасних західних і українських концепцій соціальних цінностей із виділенням методологічних переваг і обмежень кожного підходу. **Результати дослідження.** Теоретично обґрунтовано багатовимірний характер соціальних цінностей як феномена, що поєднує нормативні принципи, соціальні практики, комунікативні процеси та культурно-символічні структури. Виявлено, що глобалізаційні, цифрові та кризові трансформації впливають на ієрархію цінностей, механізми їх легітимації та прояв конфліктності в аксіологічних процесах. Проаналізовано методологічні розбіжності у філософських інтерпретаціях соціальних цінностей: напруження між нормативно-онтологічними, функціоналістськими та культурно-інтерпретаційними моделями, що обмежує редукціоністські підходи. Запропоновано інтегративну модель дослідження соціальних цінностей, що поєднує нормативно-аксіологічний, соціально-практичний, комунікативно-дискурсивний та культурно-символічний виміри, дозволяючи розглядати цінності одночасно як чинник соціальної стабільності та ресурс соціальних змін. **Висновки.** Використання інтегративної моделі розширює методологічні можливості аналізу соціальних цінностей у сучасному соціокультурному та політичному контексті. Вона забезпечує комплексне осмислення процесів конструювання смислів і регулятивної ролі цінностей у суспільстві та відкриває перспективи для розробки теоретично обґрунтованих стратегій формування ціннісних орієнтацій. **Наукова новизна.** Вперше запропоновано інтегративну аналітичну модель соціальних цінностей, що одночасно враховує нормативний, соціально-практичний, комунікативно-дискурсивний та культурно-символічний виміри їх функціонування. Модель дозволяє поєднати традиційні нормативні підходи з аналізом реальних соціальних практик, конфліктів та

трансформацій цінностей, що розширює теоретичне та методологічне поле сучасних досліджень у галузі соціальної філософії.

Ключові слова: соціальні цінності, аксіологія, соціальна філософія, філософські концепції, інтегративний підхід, соціокультурні трансформації, комунікативна дія, ціннісний плюралізм.

Social values as a subject of philosophical reflection

Ihor Hoian,

Doctor of Philosophical Science, Professor,
Professor of the Department of Social Psychology
Vasyl Stefanyk Carpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2548-0488>

Andrii Petraniuk,

PhD Student, Department of Philosophy, Sociology and Religious Studies
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-5009-4795>

Abstract. *In the contemporary world, social values are gaining particular significance, as globalization, digitalization, and socio-political crises reshape their hierarchy and mechanisms of legitimation. The reassessment of traditional reference points requires a comprehensive philosophical understanding of this phenomenon. Purpose.* The aim of the article is a theoretical-philosophical reconstruction of leading approaches to the understanding of social values and the justification of an integrative analytical model for their study, which accounts for contemporary socio-cultural and political transformations, globalization, digitalization, and changes in the axionormative parameters of social reality.

Methods. *The research was conducted using methods of philosophical analysis, comparative axiology, hermeneutics, and critical and discursive analysis. A review of classical and contemporary Western and Ukrainian concepts of social values was carried out, highlighting the methodological advantages and limitations of each approach.* **Results.** *The multidimensional nature of social values is theoretically substantiated, understanding them as a phenomenon that integrates normative principles, social practices, communicative processes, and cultural-symbolic structures. It is shown that globalization, digital, and crisis transformations influence the hierarchy of values, mechanisms of their legitimation, and the manifestation of conflict within axiological processes. Methodological discrepancies in philosophical interpretations of social values are analyzed, particularly the tension between normative-ontological, functionalist, and cultural-interpretative models, which limits reductionist approaches. An integrative model for studying social values is proposed, combining normative-axiological, socio-practical, communicative-discursive, and cultural-symbolic dimensions, allowing values to be considered simultaneously as a factor of social stability and a resource for social change.* **Conclusions.** *The use of the integrative model expands the methodological possibilities for analyzing social values in the contemporary socio-cultural and political context. It provides a comprehensive understanding of the processes of meaning-making and the regulatory role of values in society, opening perspectives for developing theoretically grounded strategies for shaping value orientations.* **Scientific novelty.** *For the first time, an integrative analytical model of social values is proposed, simultaneously considering normative, socio-practical, communicative-discursive, and cultural-symbolic dimensions of their functioning. The model enables the integration of traditional normative approaches with the analysis of real social practices, conflicts, and transformations of values, thereby expanding the theoretical and methodological field of contemporary research in social philosophy.*

Keywords: *social values, axiology, social philosophy, philosophical concepts, integrative approach, sociocultural transformations, communicative action, value pluralism.*

Постановка проблеми. У сучасному світі, що характеризується глобалізацією, цифровізацією та швидкими соціально-політичними потрясіннями, питання соціальних цінностей набуває особливої важливості. Глибокі зміни в комунікації та соціальній взаємодії спричиняють переоцінку традиційних орієнтирів і формування нових семантичних структур, які визначають поведінку індивідів та соціальних груп. У періоди військової агресії, криз і суспільної нестабільності соціальні цінності нерідко стають об'єктом маніпуляцій або ідеологічних протистоянь, що ускладнює їх осмислення та практичну реалізацію.

З філософської точки зору соціальні цінності постають як феномен, що має онтологічний вимір, аксіологічний статус і регулятивну функцію у процесі конструювання соціальної реальності. Водночас сучасний філософський дискурс характеризується певною фрагментарністю підходів: у межах різних теоретичних традицій соціальні цінності трактуються або як нормативні конструкти, або як історично зумовлені соціальні утворення, що обмежує цілісне розуміння їх ролі в суспільному розвитку.

У зв'язку з цим постає дослідницьке питання: якою є онтологічна природа та аксіологічний статус соціальних цінностей і яким чином вони функціонують як регулятивний механізм формування соціальної реальності в умовах глобалізаційних і кризових трансформацій? Відповідь на це питання передбачає комплексний філософський аналіз соціальних цінностей як багатовимірного феномена, що поєднує універсальні та культурно-специфічні значення й визначає напрям суспільного розвитку. Складність і динамічність зазначеної проблематики в умовах сучасних викликів зумовлюють актуальність її теоретичного осмислення як об'єкта філософської рефлексії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціальних цінностей відіграє центральну роль у працях західних філософів, проте їх розуміння та інтерпретація залишаються значною мірою теоретично однорідними. Різні підходи (в межах аксіології, соціальної філософії, етики та культурної філософії) інтерпретують природу цінностей по-своєму. Класичні підходи до філософського аналізу соціальних цінностей були описані представниками неокантіанства та феноменології. Відповідно до концепцій, В. Віндельбанда [1], Г. Ріккєрта [2], М. Шелера [3] та Н. Гартмана [4] цінності представляються як наділені об'єктивним статусом нормативні утворення, що визначають моральний та соціальний порядок. Однак аналіз праць цих авторів показує, що історична мінливість та соціальний конфлікт цінностей є лише частково виправданими, оскільки акцент робиться саме на трансцендентальному або апіорному характері аксіологічних значень, що значно послаблює зв'язок між цінностями та конкретними соціальними практиками.

М. Вебер [5] та Т. Парсонс [6] зробили значний внесок у соціалізацію поняття цінностей. Вони встановили зв'язок між цінностями та дією, мотивацією та інституційною стабільністю. Однак ці теорії, які мають функціоналістський та редуцціоністський характер, розглядають цінності лише як фактори підтримки соціального порядку, що значно обмежує аналіз їхнього критичного та трансформаційного потенціалу. Й. Габермас [7] спробував подолати ці обмеження у своїй теорії комунікативної дії. У цій теорії цінності розуміються як продукт раціональної дискурсивної угоди. Та незважаючи на всі зусилля автора, його підхід був розкритикований за яскраво виражений нормативний ідеалізм та недостатнє врахування асиметрії влади в реальних комунікаційних процесах.

Філософи культурної та герменевтичної школи (Г.-Г. Гадамер [8] та П. Рікоєр [9]) запропонували розглядати цінності як історично зумовлені та

значущі структури. Центральним принципом цього підходу є акцент на контексті, традиціях та культурному діалозі. Відсутність чітких критеріїв оцінки цінностей є проблематичною, що ускладнює розмежування конструктивного плюралізму та ціннісного релятивізму.

У більш пізніх дослідженнях (Р. Інгельхарт [10], С. Тейлор [11], М. Сандел [12], А. Макінтайр [13]) соціальні цінності розглядаються в контексті модернізації, секуляризації та кризи ліберальної демократії. Їхні роботи висвітлюють динаміку зміни цінностей у постіндустріальному суспільстві. Водночас дослідники зосереджуються переважно на індивідуальних критеріях – культурній ідентичності, моральних традиціях чи політичній справедливості – що перешкоджає розвитку цілісної теоретичної моделі соціальних цінностей.

Вітчизняні дослідники Л. Чорна та Д. Ткаченко [14] досліджували розвиток концепції цінності з міждисциплінарної точки зору. Вони наголошують, що цей підхід дозволяє провести більш комплексний філософський аналіз категорії «цінності», враховуючи психологічні, соціальні, філософські, правові та політичні аспекти їх функціонування. Перевага цього підходу полягає в його здатності з'ясувати історичну динаміку філософських ціннісних систем і таким чином інтерпретувати їх як мінливі семантичні конструкти, сформовані культурним та ідеологічним контекстом.

Л. Морозова [15], зі свого боку, проаналізувала та систематизувала філософські та методологічні підходи до вивчення цінностей серед молоді. Вона також вказала на роль цінностей у формуванні світогляду молодого покоління. Цінність цього дослідження полягає в чіткому визначенні сфери дослідження та спробі пов'язати загальне філософське тлумачення феномену цінності з конкретною соціальною групою – молоддю, що значно підвищує його практичну актуальність. Але, проблемним питанням залишається

відсутність чіткого розмежування між описом емпірично наявних ціннісних орієнтацій і нормативними уявленнями про бажані цінності в майбутньому.

Сучасні науковці (О. Бондаренко [16], В. Мельничук [17], Я. Желобницький [18], В. Потапенко [19], О. Вакуленко [20], С. Симоненко [21], Н. Турпак [22]) займаються дослідженням суспільних цінностей в контексті трансформації ціннісних орієнтацій в умовах соціокультурних змін початку XXI століття, з урахуванням впливу війни, цифровізації, глобалізаційних процесів і змін у системі гуманітарного знання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз західних та вітчизняних філософських досліджень соціальних цінностей виявляє кілька теоретичних та методологічних прогалин, які не отримали належного розгляду в сучасному академічному дискурсі. Так, досі залишається невирішеним питання теоретичної однорідності в інтерпретації соціальних цінностей, що притаманне більшості класичних та сучасних концепцій і перешкоджає розвитку цілісної та динамічної моделі ціннісних процесів у суспільстві.

Проблема узгодження об'єктивістських аксіологічних концепцій, які підкреслюють трансцендентальний або нормативний характер цінностей, з підходами, що зосереджені на аналізі конкретних соціальних практик, конфліктів та трансформацій, була недостатньо досліджена. Існуючі теорії або абсолютизують нормативний вимір цінностей, або зводять їх до суто функціональних факторів соціальної стабільності, ігноруючи таким чином їхній критичний та трансформаційний потенціал. Водночас залишається відкритим питання подолання обмежень функціоналістських та дискурсивних моделей, зокрема щодо їхнього недостатнього врахування асиметрії влади, ідеологічного впливу та нерівного доступу до комунікаційних ресурсів у процесах формування та легітимації цінностей. Це перешкоджає всебічному

аналізу механізмів, за допомогою яких соціальні цінності фактично функціонують у сучасних суспільствах.

Питання методологічних критеріїв оцінки цінностей у рамках культурологічних досліджень та герменевтичних підходів ще остаточно не вирішено. Відсутність чітких принципів розмежування конструктивного ціннісного плюралізму та релятивізму несе ризик втрати нормативної ясності у філософському аналізі соціальних цінностей.

Ще однією невирішеною проблемою є фрагментація сучасних досліджень, у яких соціальні цінності переважно розглядаються на основі індивідуальних критеріїв – культурної ідентичності, моральної традиції чи політичної справедливості – без належної інтеграції цих вимірів у цілісну теоретичну модель. Це суттєво обмежує розуміння соціальних цінностей як системного феномена. Незважаючи на значний прогрес у міждисциплінарному аналізі цінностей та аксіологічних орієнтацій молоді, вітчизняні дослідження все ще намагаються чітко розмежувати описовий та нормативний рівні дослідження. Ця невизначеність перешкоджає розробці теоретично обґрунтованих та практично застосовних моделей формування цінностей підростаючих поколінь у контексті сучасних соціокультурних трансформацій.

Отже, постає нагальна потреба у філософських дослідженнях, спрямованих на подолання цих теоретичних та методологічних прогалин шляхом інтеграції нормативних, соціальних та критичних аспектів аналізу соціальних цінностей, і зокрема їхньої динаміки в сучасному суспільстві.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретико-філософська реконструкція провідних підходів до осмислення соціальних цінностей та обґрунтування інтегративної аналітичної моделі їх дослідження, яка б враховувала структурні зрушення сучасного соціокультурного простору, політичні трансформації та зміну аксіонормативних параметрів соціальної реальності.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

- Здійснити теоретико-філософський аналіз провідних підходів до осмислення соціальних цінностей та визначити їхні методологічні обмеження в умовах сучасних соціокультурних трансформацій.
- Дослідити вплив глобалізаційних, цифрових і політичних змін на структуру, ієрархію та механізми легітимації соціальних цінностей.
- Обґрунтувати інтегративну аналітичну модель дослідження соціальних цінностей, що поєднує нормативний, соціально-практичний, комунікативно-дискурсивний і культурно-символічний виміри їх функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософські концепції соціальних цінностей розвивалися в рамках різних теоретичних традицій, що призвело до певного ступеня неоднозначності та методологічного розмаїття підходів до їх розуміння. Загалом, ці концепції можна згрупувати відповідно до їх домінантного аналітичного виміру: нормативно-онтологічний, соціально-функціональний, комунікативно-дискурсивний, культурно-інтерпретаційний та сучасний філософський підхід (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до осмислення категорії «цінності»

Підхід	Трактування	Особливості та недоліки
<i>Нормативно-онтологічний підхід</i>	Соціальні цінності - це об'єктивні та надіндивідуальні утворення, що мають універсальний характер і визначають засади морального та соціального порядку.	Перевага цього підходу полягає в чіткому обґрунтуванні нормативного статусу цінностей та їхньої регулюючої ролі в суспільстві. Однак його слабкість полягає в тому, що він недостатньо враховує історичну мінливість цінностей, соціальні

	Цінності як апріорні смислові структури, незалежні від конкретних історичних і соціальних обставин.	конфлікти та практики, в яких вони конкретно закорінені.
<i>Соціально-філософський підхід</i>	Соціальні цінності – це чинники мотивації людської діяльності, легітимації соціальних норм і підтримки інституційної стабільності.	Хоча такий підхід встановлює зв'язок між цінностями та конкретними соціальними процесами, він часто зводить їх до простих інструментів відтворення існуючого соціального порядку. Як наслідок, їхній критичний та трансформаційний потенціал залишається невикористаним, особливо в часи соціальної кризи та структурних змін.
<i>Комунікативно-дискусивний підхід</i>	Цінності у цьому підході розуміються не як задані наперед норми, а як результат комунікативної взаємодії та дискусивної легітимації.	Такий підхід є методологічно продуктивним для аналізу демократичних процесів та публічної сфери, але залишається обмеженим нормативним ідеалізмом. Реальні умови соціальної комунікації часто характеризуються асиметрією влади, ідеологічним тиском та нерівним доступом до комунікаційних ресурсів, що суттєво впливає на формування домінантних цінностей.
<i>Культурно-інтерпретаційний та герменевтичний підхід</i>	Соціальні цінності – історично зумовлені та контекстуальні смислові утворення, що формуються у процесі культурної	Такий підхід адекватно описує ціннісний плюралізм сучасних суспільств та висвітлює його динаміку. Проте, відсутність чітких нормативних критеріїв оцінки

	традиції та соціального діалогу.	цінностей несе ризик методологічного релятивізму та ускладнює розмежування соціально конструктивних та деструктивних аксіологічних орієнтацій.
<i>Сучасний філософський підхід</i>	Соціальні цінності – це багаторівневі структури, що поєднують нормативні установки, соціальні практики, культурні наративи та владні відносини.	Сучасні філософські підходи дедалі частіше намагаються подолати одновимірність класичних підходів шляхом міждисциплінарної інтеграції. Це дозволяє розглядати цінності не лише як фактор соціальної стабільності, а й як ресурс для соціальних змін, критики та сумнівів у соціальних нормах.

Джерело: власне бачення авторів на основі аналізу літературних джерел [1-15]

Таким чином, аналіз філософських концепцій соціальних цінностей підкреслює необхідність створення інтегративної теоретичної моделі, яка може поєднувати нормативну обґрунтованість з чутливістю до соціально-культурного контексту та критичним аналізом реальних механізмів функціонування цінностей у сучасному суспільстві.

Сучасні соціокультурні та політичні трансформації, зумовлені глобалізацією, цифровізацією, збройними конфліктами та кризами легітимності політичних інститутів, висувають нові виклики для філософського аналізу цінностей. Хоча класичні аксіологічні, соціально-функціональні та культурно-інтерпретаційні підходи зробили значний внесок у розуміння природи цінностей, вони стикаються з методологічними обмеженнями в поясненні їхньої динаміки в контексті нестабільності та конфліктів у сучасному суспільстві. Тому видається обґрунтованим розробка

інтегративної моделі, яка б могла об'єднувати різні аналітичні виміри в рамках узгодженої теоретичної бази.

Запропонована інтегративна модель (рис. 1) базується на концепції цінностей як багатограних соціально-філософських сутностей, що виникають із взаємодії нормативних принципів, соціальних практик, культурних наративів та владних відносин. На онтологічному рівні цінності розглядаються як відносно стабільні семантичні маркери, що визначають горизонти соціального існування, але не існують поза конкретними історичними та соціальними контекстами. Це дозволяє уникнути як жорсткого об'єктивізму, так і радикального релятивізму в інтерпретації цінностей.

Рис. 1. Інтегративна модель цінностей

На нормативно-аксіологічному рівні модель постулює збереження критерію оцінки цінностей на основі їхньої здатності гарантувати соціальну солідарність, людську гідність та справедливість. Одночасно нормативність цінностей розуміється не як трансцендентна даність, а як результат історично зумовлених процесів легітимації та визнання. Такий підхід дозволяє дослідити трансформацію ієрархій цінностей у часи соціальних криз та політичних потрясінь.

Соціально-практичний вимір інтегративної моделі зосереджується на конкретних механізмах, через які цінності діють у повсякденному житті, в інституційних структурах та у формах соціальної взаємодії. Цінності представлені не лише як декларативні орієнтири, але й як фактори, що спрямовують поведінку окремих осіб та груп, впливають на процеси соціальної мобілізації та формують колективну ідентичність [16]. Особлива увага приділяється аналізу конфліктних ситуацій, у яких ставляться під сумнів та оскаржуються певні аксіологічні значення.

Комунікативно-дискурсивний рівень моделі дозволяє дослідити процеси формування, передачі та легітимізації цінностей у публічній сфері, зокрема в контексті цифрових медіа та інформаційної війни. Цінності розглядаються тут як продукт комунікативних практик, на які одночасно впливають асиметрії влади, ідеологічні стратегії та маніпулятивні технології. Інтеграція критичної перспективи дозволяє виявити основні механізми, що формують ціннісну свідомість, та ставить під сумнів їх зведення до простих інструментів політичного контролю.

Культурно-символічний вимір інтегративної моделі підкреслює роль історичної пам'яті, традицій та символічних форм у формуванні ціннісних орієнтацій. Цінності розуміються як семантичні конструкти, що вкорінені в лінгвістичних, ритуальних та наративних практиках і передаються з покоління

в покоління. Водночас модель враховує відкритість культурних систем до змін та їхню взаємодію з глобальними ціннісними дискурсами.

Представлена інтегративна модель дослідження соціальних цінностей формує методологічну основу для комплексного аналізу ціннісних процесів у сучасному соціокультурному та політичному контексті, дозволяючи подолати фрагментарність існуючих підходів. Модель розглядає соціальні цінності як динамічні смислонормативні структури, враховує відкритість культурних систем до трансформацій і їхню взаємодію з глобальними ціннісними дискурсами, що забезпечує цілісне уявлення про процеси конструювання сенсів та регулятивні функції цінностей у соціальній реальності. Це, в свою чергу, відкриває шлях для глибшого розуміння ролі цінностей у процесах соціальної стабілізації та змін, а також для розробки теоретично обґрунтованих та практично ефективних стратегій формування цінностей у сучасному суспільстві.

Запропонована інтегративна модель має методологічні обмеження, зокрема ризик концептуальної еkleктики через поєднання кількох аналітичних вимірів. Збереження нормативного критерію (солідарність, гідність, справедливість) ускладнює її повну світоглядну нейтральність, а теоретико-аналітичний характер моделі потребує операціоналізації для емпіричних досліджень. Акцент на конфліктності, владних відносинах і дискурсивних механізмах може призводити до переоцінки або недооцінки стабілізуючого потенціалу цінностей. Модель не претендує на універсальність і розглядається як відкрита рамка, що потребує подальшого уточнення та міждисциплінарної апробації.

Висновки. Таким чином, у ході наукової розвідки було:

1. Обґрунтовано доцільність розгляду соціальних цінностей як багатовимірного соціально-філософського феномена, що формується в умовах

взаємодії нормативних принципів, соціальних практик, комунікативних процесів і культурно-символічних структур.

2. Встановлено, що сучасні процеси глобалізації, цифровізації та соціально-політичних криз зумовлюють трансформацію ієрархій цінностей, зміну механізмів їх легітимації та актуалізацію конфліктного виміру аксіологічних процесів.

3. Виявлено методологічні розбіжності у філософських інтерпретаціях соціальних цінностей, зокрема напруження між нормативно-онтологічними, функціоналістськими та культурно-інтерпретаційними моделями, що підтверджує обмеженість редукціоністських підходів.

4. Запропоновано інтегративну аналітичну модель дослідження соціальних цінностей, яка поєднує нормативно-аксіологічний, соціально-практичний, комунікативно-дискурсивний і культурно-символічний виміри та дозволяє розглядати цінності одночасно як чинник соціальної стабільності й ресурс соціальних змін.

5. Доведено, що використання інтегративної моделі розширює методологічні можливості аналізу ціннісних процесів у сучасному соціокультурному та політичному контексті.

Перспективи подальших досліджень полягають у: операціоналізації запропонованої моделі для емпіричних соціально-філософських та міждисциплінарних досліджень.

Список використаних джерел

1. Windelband W. A History of Philosophy. New York: Harper & Row, 1958. URL: <https://archive.org/details/historyofphiloso02wind/page/n9/mode/2up>
2. Rickert H. The Limits of Concept Formation in Natural Science. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=Ee8zAAAAIAAJ&pg=PA61&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false

3. Scheler M. Formalism in Ethics and Non-Formal Ethics of Values. Evanston: Northwestern University Press, 1973. URL: <https://archive.org/details/formalisminethic0000sche/page/n7/mode/2up>

4. Hartmann N. Ethics. Vol. 1–3. London: George Allen & Unwin, 1932–1951. URL: <https://archive.org/details/dli.ministry.12583/page/n9/mode/2up>

5. Weber M. Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology. Berkeley: University of California Press, 1978. URL: <https://archive.org/details/economysociety00webe>

6. Parsons T. The Social System. New York: Free Press, 1951. URL: <https://archive.org/details/socialsystem00pars>

7. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1-2. Boston: Beacon Press, 1984–1987. URL: <https://archive.org/details/theoryofcommunic01habe>

8. Gadamer H.-G. Truth and Method. London: Continuum, 2004. URL: <https://archive.org/details/gadamer-truth-and-method>

9. Ricoeur P. Conflict of Interpretations: Essays in Hermeneutics. Evanston: Northwestern University Press, 1974. URL: <https://archive.org/details/conflictinterp0000ricu>

10. Inglehart R. Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies. Princeton: Princeton University Press, 1997. URL: <https://archive.org/details/modernizationpos0000ingl>

11. Taylor C. Sources of the Self: The Making of the Modern Identity. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989. URL: <https://www.scribd.com/document/320830537/Charles-Taylor-Sources-of-the-Self-Making-of-the-Modern-Identity-Harvard-University-Press-1989-pdf>

12. Sandel M. Justice: What's the Right Thing to Do? New York: Farrar, Straus and Giroux, 2009. URL: <https://archive.org/details/michael-j.-sandel-justice-whats-the-right-thing-to-do-farrar-straus-and-giroux>
13. MacIntyre A. After Virtue: A Study in Moral Theory. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1981. URL: https://archive.org/details/aftervirtuestudy0000maci_y4j4
14. Чорна Л. В., Ткаченко Д. Філософське осягнення еволюції поняття «цінність»: міждисциплінарний підхід. *Культурологічний альманах*. 2025. Вип. 2(14). С. 321-330. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.39>
15. Морозова Л. Філософсько-методологічні підходи дослідження цінностей молоді. *Humanities Studies*. 2025. Випуск 25(102). С. 104-110. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-25-102-11>
16. Бондаренко О. Трансформація ціннісних орієнтацій українського суспільства в контексті соціокультурних змін початку ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. №2. С. 99-106. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338911>
17. Мельничук В. Ціннісні трансформації українського суспільства в умовах євроінтеграції. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2023. Вип. 46. С. 124-130. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.46.15>
18. Желобицький Я. Трансформація ціннісних пріоритетів України в сучасних євроінтеграційних умовах. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-53>
19. Суспільство, трансформоване війною: аналіт. доп. / [Потапенко В., Павленко І., Тищенко Ю., Здіорук С., Токман В., Їжак О., Каплан Ю., Валюшко І., Макаров Г., Даниляк О., Михайлова О., Валевський О., Лісогор Л., Малярєвський Є., Бараннік В., Двігун А.]. Київ: НІСД, 2025. 79 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.07>

20. Вакуленко О. Л., Бутенко А. К. Ціннісні орієнтації українців в умовах повномасштабного вторгнення. *Габітус*. 2025. Випуск 77. Т. 2. С. 150-156. DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.77.2.28>
21. Симоненко С., Онищенко О. Трансформація ціннісних орієнтацій молоді під впливом екзистенційної кризи війни в Україні. *Наука і освіта*. 2025. № 3. С. 39-46. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2025-3-5>
22. Турпак Н. Суспільні цінності українського народу і перспективи глобальної проукраїнської консолідації. *Українознавство*. 2023. № 4(89). С. 72-81. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293262](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293262)
23. Шевченко В. В. Ретроспективний аналіз категорії «Ідентичність» в психології. *Наукові перспективи*. 2023. №10 (40). С. 868-877. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-868-877](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-868-877)